

**INFOBLAD
2006/1**

**ANTWERPSE VERENIGING
BODEM ^{EN} GROTONDERZOEK**

Bestuur van de Antwerpse Vereniging voor Bodem- en Grotonderzoek

- Zetel:** Gerarduslei 35, 2180 Ekeren
- Voorzitter:** Eugène Warmenbol, Van Elewyckstraat 36, 1050 Brussel
02 640 81 48 - ewarmenb@ulb.ac.be
- Secretaris:** Marc Hendrickx, Kipdorp 37/21, 2000 Antwerpen
03 237 63 63 - marc.hendrickx@fulladsl.be
- Penningmeester:** Pieter Oomen, Hoornstraat 12, 2000 Antwerpen
03 234 20 72 - pieter.oomen@pandora.be
- Leden:** Stefaan Grieten, Gratiekapelstraat 24, 2000 Antwerpen
0497 452 802 - stefaan.grieten@skynet.be
Anne-Mie Havermans, Gerarduslei 35, 2180 Ekeren
03 665 02 19 - annemie.havermans@scarlet.be
Petra Maclot, Korte Brilstraat 7, 2000 Antwerpen
03 234 20 99

LIDGELD: € 20 per jaar – Rekeningnummer 320-0740973-60

Leden ontvangen per jaar tweemaal het BULLETIN en viermaal het INFOBLAD. Zij hebben toegang tot alle activiteiten, rondleidingen en voordrachten. Deze worden steeds aangekondigd in het Infoblad en via de website. Nog voorradige Bulletins zijn te koop bij de penningmeester.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toelating van de uitgever.

Lay-out: Wim Strecker, Antwerpen – info@strecker.be

Verantwoordelijke uitgever: Marc Hendrickx; Kipdorp 37/21, 2000 Antwerpen.

1		
2	3	4

Rechterpagina: 1. De site Hanzestedenplaats, 2. Projectarcheologe An Van den Bremt en een collega bij opmeting. Foto's Wim Strecker, 23 januari 2006. – 3. Detail uit stadsplattegrond met Hanzehuis (George Cox, London, 1853 - Verz. W. Strecker) – 4. De naar het oosten gerichte hoofdinkom en toren, detail uit ingekleurde gravure, "DOMVVS HANSAE TEVTONICAE IN VRBE ANTVERPIENSI. Het Oostershuis t'Antwerpen", Joan Blaeu, 1649.

AGENDA

Maandag 24 april 2006, 20 uur – Voordracht

Het Oosters Huis. Archeologisch onderzoek in de schaduw van het MAS,
door projectarcheologe An Van den Bremt

Locatie: Venusstraat 17, 2000 Antwerpen

(Zie ook p. 4-5 in dit nummer).

Onder het MAS ligt iets anders...

De laatste tijd verschenen in de pers berichten over de opgraving van de resten van het 16de-eeuwse Hanze- of Oostershuis, waarvan de evidente waarde aan AVBG-leden niet moet worden uitgelegd. Aan het stadsbestuur echter wel.

De AVBG nam in dat verband sinds kort het initiatief een platformtekst op te stellen en deze tekst te laten ondertekenen door verschillende verenigingen die op een of andere wijze begaan zijn met het Antwerps bouwkundig-archeologisch patrimonium. Het betreft het Genootschap voor Antwerpse Geschiedenis, de Antwerpse Vereniging voor Romeinse Archeologie, de Koninklijke Vereniging voor Natuur- en Stedenschoon, het Simon Stevin Vestingbouwkundig Centrum en de Stichting Cornelis Floris.

Intussen gaven deze verenigingen al aan met de tekst akkoord te kunnen gaan; de ondertekening heeft plaatsgevonden en de tekst is bezorgd aan het College van Burgemeester en Schepenen. Verder werden ook de ministers Dirk Van Mechelen en Bert Anciaux op de hoogte gebracht, en tevens Carl Depauw, directeur van het MAS, en Johan Veeckman, hoofd van het ontwikkelingsbedrijf Monumenten- en Welstandszorg.

De platformtekst luidt als volgt:

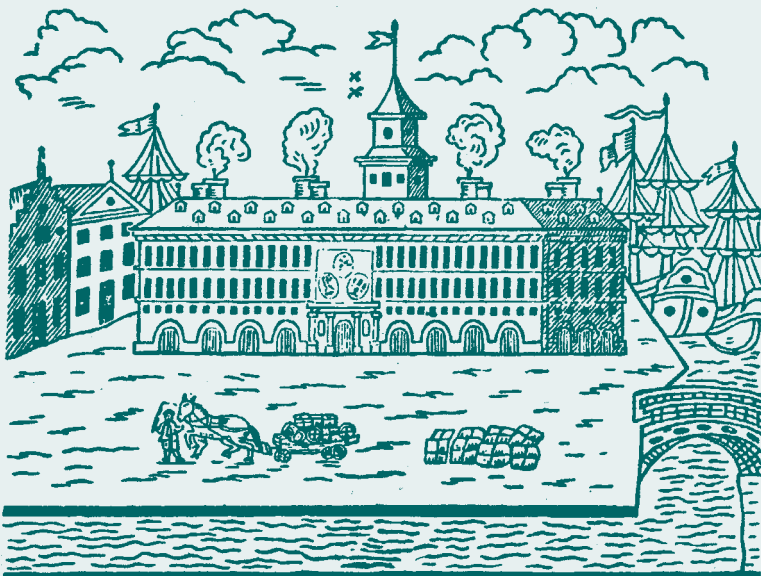
Oproep aan de stad Antwerpen!

Sinds enkele jaren werkt de stad Antwerpen aan het MAS-project. Wij, ondergetekende verenigingen en sympathisanten die begaan zijn met het Antwerps historisch bouwkundig erfgoed, stellen met tevredenheid vast dat voorafgaand aan de bouw van het toekomstig Museum een archeologisch vooronderzoek werd uitgevoerd naar de fundamente van het 16de-eeuwse Hanzehuis, ooit een monument van eerste rang met internationale uitstraling.

Dat de fundamente van het Hanzehuis echter op geen enkele wijze ter plaatse worden gevaloriseerd, begrijpen wij helemaal niet. Is het niet paradoxaal dat het grootste burgerlijk gebouw van de 16de eeuw slechts virtueel overblijft in het toekomstig museum van de Antwerpse geschiedenis, terwijl de resten ervan zelf nog bestaan?

Het MAS-project moet de ambitie en de potentie kunnen hebben om deze historische site te integreren in zijn concept en werking. Het gebouw is een icoon van Antwerpens Gouden Eeuw, maar reflecteert ook de continuïteit van het maritiem-economisch leven in de stad. Waarop wacht Antwerpen dan om uit te pakken met de tastbare revalorisatie van de resten zelf? Verdient dit gigantische gebouw niet véél meer dan een computeranimatie als fragmenten ervan ter plaatse zichtbaar kunnen gemaakt worden? Waarom bijvoorbeeld niet denken aan het integreren van de fundamenteën van de historische hoofdingang tussen de paviljoenen in de nieuwbouwplannen?

Wij durven hopen dat Antwerpen deze historische kans niet laat liggen!

DOMUS ANSÆ TEUTONICA .
WY ARBEYDERS VAN DE NOORDSCHE EN OOSTERSCHF.
KOOPLIEDEN HERBEN D EER VAN AEN MYNHEER EEN
ZALIG EN VOORSPOEDIG NIEUW IAER TE WENSCHEN

Het Hanzehuis op een nieuwjaarskaart van de Noordwerkers (SAA). – Gereproduceerd in: Albert Haeck, *De Kerbinders van het Hessenhuis en de Hessenatie*, Antwerpen, 1960, p. 47.

Duitsers in een raar soort Antwerpen...

Dat in oorlogstijd op een 'andere' manier wordt omgesprongen met het begrip 'waarheidsgetrouwheid' dan in rustiger tijden, is algemeen bekend. Dat politiek geladen foto's in dictatoriale regimes en tijdens militaire campagnes door de overheid worden 'gestuurd', is al evenzeer bekend.

Toch is het af en toe leuk om zo'n vervalst document aan te treffen tijdens het klikken op de digitale fotocollectie van het stadsarchief.

De foto toont volgens het opschrift de *Einzug der deutschen Truppen in Antwerpen am 9. Oktober 1914*. Op zichzelf niet zo merkwaardig, ware het niet dat aan de rechterkant op de plaats van het hoekhuis "In 't huwelijksbootje" (1901) een aantal 'andere' huizen worden afgebeeld, en dat een reeks gildenhuzen aan de noordkant tijdens de oorlogshandelingen blijkbaar moeten verwoest geweest zijn, wat historisch niet kan kloppen. Wie wat verder links kijkt merkt ook trapgevels aan de zuidelijke Suikerrui, die anno 1914 daar normaal niet meer aanwezig zijn. Kortom, een merkwaardige foto.

Mogelijk werd het document al eens ergens anders gepubliceerd, maar wie een idee heeft welke panden rechts afgebeeld staan, kan mailen naar marc.hendrickx@fulladsl.be. Met dank!

MARC HENDRICKX

Verslag statutaire vergadering van maandag 27 februari 2006

De vergadering vond plaats in de salons Arcadia (Venusstraat 19), ons gratis aangeboden door mevrouw Warmenbol, waarvoor we haar bedanken. Ze omvatte de volgende agendapunten:

1. Voorlezing van het verslag van de jaarvergadering van maandag 21 maart 2005;
2. Voorlezing van het financieel verslag 2005 ter goedkeuring door de algemene vergadering;
3. Samenvatting werkjaar 2005;
4. Prognose 2006;
5. Kandidatuur van Wim Strecker tot aanvulling van het AVBG-bestuur;
6. Varia, vragen.

1. Samenvatting jaarvergadering van 21 maart 2005

De jaarvergadering van 21 maart 2005 vond plaats in salons Arcadia (Venusstraat 19). De vergadering omvatte de volgende punten:

- Voorlezing van het verslag van de algemene vergadering van maandag 29 maart 2004.
- Voorlezing van het financieel verslag 2004 ter goedkeuring door de algemene vergadering, door penningmeester Pieter Oomen. Het verslag werd goedgekeurd.

Inkomsten : 3.105 euro, dus ca. 124.000 BEF

Uitgaven : 3.789 euro, dus ca. 150.000 BEF (drie Bulletins)

- Samenvatting werkjaar 2004

Het jaar 2004 omvatte 7 activiteiten. 4 voordrachten en 3 rondleidingen.

Voordrachten en rondleidingen:

Voordrachten (4-maal):

- 9 februari 2004 – I. Bertels, 'De dienst werken en de Antwerpse gebouwen voor lager onderwijs in de periode 1815-1880'
- 29 maart 2004 – J. Veeckman, 'De activiteiten van de Antwerpse archeologische dienst in 2003'
- 3 mei 2004 – A. Havermans, 'Het Schoonselhof', een kort overzicht, 'De Begraafplaats van het Kiel', de geschiedenis

- 13 december 2004 – H. Van Goethem, 'De jezuïeten te Antwerpen'
Rondleidingen (3-maal):
- 12 juni 2004 – 'Schutterswandeling', op zoek naar de resten van de schuttersgilden in Antwerpen
- 12 september 2004 (Open Monumentendag) – Opendeurdag Vleeshalle Burchtgracht
- 18 september 2004 – 'De Waterpoort achterna...'

Publicaties:

- In 2004 werden 4 Infobladen en 3 Bulletins uitgegeven, nl. de Bulletins 2001/II (Grote Kraaiwijk), 2002/I (Vleeshuis) en 2002/II (Vleeshalle), in totaal 172 pagina's.

Acties:

1 - Burchtgracht

- Opendeurdag op Open Monumentendag 2004 op de voormalige Vleeshalle in de Burchtgracht.
- Deelname aan panelgesprek over archeologisch onderzoek ter plaatse en lot van de resten van de burchtmuur.
- Organisatie van een petitie met uiteindelijk zo'n 400 handtekeningen voor een voorafgaand, volledig onderzoek en behandeling van de burchtmuur, het integraal behoud en integratie, en de effectieve inschrijving van het beloofde geld voor de archeologische campagne in de gemeentebegroting, noodzaak van een regelmatige publicatie van de stand van zaken in een infoblad, en uitvoerige publicatie van de onderzoeksresultaten. Ook werd melding gemaakt van de krappe termijn van 10 maanden voor enkele archeologen en arbeiders, op misschien wel de belangrijkste middeleeuwse site van de stad.
- We stuurden ook een brief naar het stadsbestuur, een brief die door de afdeling geschiedenis van UFSIA mee werd getekend, en er was ook een gesprek met schepen Philip Heylen over het belang van de site.
- We zonden ook het infoblad naar de kranten en zouden de zaak verder kritisch opvolgen.

2 - Hoek Begijnenstraat 113 en Schermersstraat

Een gebouw van Edmond Leclef uit 1883, 'per vergissing' half gesloopt. We zonden een brief naar Monumentenzorg om onze verwondering te uiten. Ook werd een Infoblad naar kranten gezonden, met een aantal artikels als resultaat. De werken werden inmiddels al een tijd stilgelegd.

Bouwhistorisch onderzoek:

- Laatste bezoek aan de kelders van Grote Kraaiwijk 4-2.
- Bezoek aan het dak van Reynderstraat 20 (ander perspectief op de Grote Witte Arend, mogelijke muurschildering); bezoek aan Klapdorp 10, Sint-Jansvliet 6 (dak gefotografeerd), Pieter van Hobokenstraat 7, Gratiekapelstraat 24.
- Prognose 2005:
 - **Publicaties.** – Uitgave van Bulletins 2003/I (jubileum 13 december 1962: publicatie in het Staatsblad) en 2003/II (thesis D. Herremans of verschillende kleinere artikels), Bulletin 2004/I (Sint-Pieterstraat 5 en Melkmarkt 34). Ook publicatie van muurschildering Venusstraat, iets over de trekking van de Pelgrimstraat, e.a.
 - **Acties.** – Afhangend van de actualiteit: opvolgen Burchtgrachtopgravingen.
 - Onderzoek traditionele panden. – Sint-Jansvliet 6?, Sint-Paulusplaats bij de Kraaiwijk?
 - **Voordrachten.** – Mogelijkheden: 19de-eeuwse panorama's, ook voordracht over iconografie van de burcht.
 - **Rondleidingen.** – Buurt Pelgrimstraat, Reynderstraat, Hoogstraat?; De mooiste 19de-eeuwse puien?
- Verkiezing nieuw bestuur:

Het huidig bestuur was uitredend en herkiesbaar; het huidig bestuur werd herkozen.
- Vermelding:

In infoblad werd het overlijden van Karel Betz gemeld.

2. Financieel verslag 2004

Voorlezing van het financieel verslag 2004 ter goedkeuring door de algemene vergadering; Goedgekeurd door de deze.

3. Samenvatting werkjaar 2005

Voordrachten en rondleidingen

Voordrachten (2-maal)

- 21 maart 2005 – M. Hendrickx, 'Tussen haringen en kraaien. Bouwhistorisch onderzoek van vijf aansluitende panden tussen Holenvliet en Huidenmarkt'.

- 7 november 2005 – M. Hendrickx, 'De iconografie van de Antwerpse burcht'. *Rondleidingen (2-maal)*
- Maandag 18 mei 2005 – 'Flora in en om het Antwerpse Begijnhof'.
- Maandag 27 juni 2005 – 'Puike puien in de 19de eeuw'.

Publicaties

- 4 Infobladen (ook in e-mailvorm)
- Eén 'Bulletin' werd uitgegeven, n.l. 2003/1 ('F. Broersnummer', Geschiedenis van de AVBG).

Acties

- We leverden informatie aan een journaliste van De Standaard waarin we de afbraak van de Sint-Janshalle in de Burchtgracht aankaartten, maakten tevens bekend dat we op de Paardenmarkt een pand met een gedeeltelijk houten zijgevel ontdekten.
- We schreven ook een brief aan de dienst Monumentenzorg m.b.t. de afbraak van Kolveniersstraat 19.
- We zonden een brief aan Johan Veeckman om hem te feliciteren met zijn benoeming als Consulent Monumenten- en Welstandszorg van de Stad Antwerpen. Brief waarin we onze hoop uitdrukten voor een nieuw elan op monumentenzorg.
- We werden gecontacteerd door een journalist van National Geographic Nederland-België m.b.t. de Burchtgracht en leverden daarover informatie.

Onderzoek

- Bouwhistorisch. - Paardenmarkt 35 (Via Appia); waarnemingen Kipdorp 35 (ontdekking van een achterkamer met plafond met moresken op moerbalken, kinderbalken, strijkbalken); Grote Goddaard 36 (sporen van pre-traditionele fase); Adriaan Brouwerstraat 17; Lange Brilstraat 18; foto's achterhuis naast voormalig Hotel Van de Werve op het Kipdorp; opmetingen van sporen van vroegere panden en muurschildering op parking Venustraet 42.
- Iconografisch. - Er werden een paar merkwaardige oude panoramische foto's ontdekt; Vanaf het SD Works-gebouw werden een heleboel 'hoogte'-foto's gemaakt van de fundamenteën van het Hanzehuis.

4. Prognose 2006

- **Publicaties.** - Uitgave van Bulletins 2003/II (Bertels), 2004/I en II (thesis D. Herremans) en 2005/I (artikels over Venusstraat 42, 'haken en ogen' in traditionele winkelpanden, muurschildering Burchtgracht 45-47, e.a.).

- **Acties.** - Afhangend van de actualiteit: opvolgen Burchtgrachtopgravingen, waar een nieuw project op stapel staat; Verspreiding van een platformtekst over het Hanzehuis.
- **Onderzoek traditionele panden.** - Kipdorp 35.
- **Rondleidingen.** - Mogelijk avondrondleiding op Schoonselhof; Rondleiding buurt Pelgrimstraat, Reynderstraat, Hoogstraat? Rondleiding 19de-eeuwse eenheidsbebouwing; Rondleiding Second Empirestijl? Rondleidingen moeten echter voorbereid worden, het stadsarchief sluit echter vanaf mei voor zes maanden...

5. Uitbreiding AVBG-bestuur

Kandidatuur van Wim Strecker tot uitbreiding van het AVBG-bestuur: goedgekeurd door de algemene vergadering.

6. Varia

Geen vragen...

Hernieuwing lidmaatschap – Lidmaatschapsbijdragen

Tijdens de controle van de binnengekomen lidgelden viel ons op dat enkele leden bij vergetelheid hun bijdrage nog niet betaalden. Is het mogelijk even na te gaan of u de bijdrage van 2006 (20 euro) op rekening 320-0740973-60 al stortte?

Met beste dank!

Verantwoordelijke uitgever:
Marc Hendrickx, Kipdorp 37/21, 2000 Antwerpen